

הגרידה

מאת שמואל יוסף עגנון

הדברים שהיה הישוב מתלבט בהם. אותם שידועים ידועים ואתם שאינם ידועים — נקיים בהם אל תפיוחו את הישן. לאחר סעודת שחרית לקחתי את מקלי ותרמילי ועמדתי לילך לדרכי. אמר בעל הבית שהיה סבור שהכינו לו אורח לשבת לסוף האורח מניחו והולך לו ויש לו לחוש שמא יעשה את השבת בלא אורח. אף היה מצטער שאינו יכול לעשות לי לוייה, שצריך הוא להיות מצוי בבית שרוב השאלות נופלות בערב שבת.

ב.

נפטרתי לשלום מר' חיים דוב ומזכרון יעקב והלכתי לדרכי. מחוסר זמן לא הלכתי לראות את שתי בנותיה הצנועות את שפיה ואת אם הגמל, שערב שבת היה והייתי ממהר להגיע לחיפה בעוד יום. סמוך לחיפה פגע בי שבת. הלכתי לאכסניא שאמרו לי שהיא עשויה לאנשים שכמותי. שאלתי יש כאן מקום ללון? השיבו לי, לך ולעשרים שכמותך. הנחתי את מקלי ותרמילי והכנסתי לתדר גדול שהיה כתוב על דלתו חדר האוכל.

כבר נתקדש היום, אבל במלון לא היה ניכר סימן של שבת. בגדים של שבת לא היו עמי. שלשתי את בגדי וטיילתי לי בחדר כשאני מהרהר בלבי, בכך כן אעשה את השבת.

החדר ארוך היה והתקרה גבוהה. התלונות המסורגים בשריגי ברזל פתוחים היו. מפני אקלימה הלח של תיפה העלו השריגים תלחה מחוספסת. ועתה לאור החמה בשקיעתה עינה כעין הברונזה היתה. כל רוח לא היתה מצויה.

נכנסה בעלת הבית ופרסה מפה על השולחן והעמידה שני פמוטים של בדיל. הדליקה נרות ובירכה על הנרות והאריכה בבקשות ותכתחי-נות. בירכתי אותה בשבת שלום ומבורך. ניגבה את עיניה והשיבה לי ברכה ויצאה.

נותרתי אני לכדי בחדר. נרות השבת האירו בקושי את החדר הגדול והארוך שגובהו כאורכו. הוצאתי את סידורי הקטן וקיבלתי את השבת.

הרעב התחיל מענה אותי. מסעודת שחרית לא אכלתי מאכל של ממש. ציפיתי בחלונות, כבר היה לילה. ציפיתי בדלת ולא בא אדם לערוך את השולחן. עמדתי ממקומי והכנסתי לחדר הבישול. מצאתי שם ערביה אחת, ושאלתי אותה, אימתן זמן סעודה. הביטה עלי כמי ששומע ואינו יודע מה שומע. שאלתי אותה, היכן בעלת הבית? אמרה המשרתת, הגה היא באה.

נכנסה בעלת האכסניא ואמרה לה המשרתת, חזוגה זה מבקש לאכול. אמרה בעלת האכסניא, מה דרך משל מבקש אתה לאכול? אמרתי לה, דרך משל סעודה של שבת עם יין לקידוש ולחם משנה. אמרה היא, יין יכולה אני לתת לך, חלות לא. — למה לא? — למה לא? מפני שלא נשתתתה לי אפילו פרוסה קטנה משבת שעבר והלשבת זה לא הספקתי לאפות. אבל אם אתה ממתין עד שיבוא בעלי ייתכן שמצא אצל האופה אף כדי סיפוקך, ואם רעב אתה אתן לך בינתיים לחם וסרדינות.

שתקתי ולא אמרתי כלום.

אמרה בעלת האכסניא, כשהייתי קטנה לא היה שבת שלא היה ביתו של אבא מלא אורחים יותר ממה שבאים לאכסניא שלנו כל ימות השבוע ולא היה אורח שלא מצא לפניו בשר ודגים וכל מטעמים, וממחרת השבת היה אבא משלם להם שכר שזיכו אותו במצוות הכנסת אורחים. עכשיו בתו מקבלת שכר מן האורחים על כל פרוסה ופרוסה שאוכלים אצלה. עולים לארץ ישראל כדי להרבות מצוות לסוף את שרגילים לעשות בחוצה לארץ אין בידנו לקיים בארץ-ישראל. ראיתי שנסתכלת בפמוטים של נרות השבת. לא הם הפמוטים שהבאתי מבית

א.

אחר שעשיתי כך וכך שנים ביפו ובמושבותיה ובירושלים ובבתי מדרשה אמרתי אלך ואראה את הארץ ואת הכנרת ואת דגניה ואת יושביהן שהחסיפו שני יישובים על אותן שלושים ושבע המושבות שהיו קיימות. כסף כדי לשכור לי חמור לרכוב עליו או עגלה לנסוע בה היה לי פחות מדי וזמן יותר מדי, בכך החליטה דעתי לילך ברגל. כיוונתי את דרכי כך לעשות את ל"ג בעומר במירון, שמקצת ממה ששמעתי בקטנותי על כל הגדולות והנפלאות שרואין על קברו של ר' שמעון בר יוחאי בליל ל"ג בעומר עדיין נשתמר בלבי.

לקחתי את תרמילי ושמתי בתרמילי ככר לחם ומעט זיתים ולקחתי את מקלי ונעלתי את הדלת והנחתי את המפתח בחלון מאחורי התריס, שאם יבוא אחד מהברי ממקום אחר ולא ימצאני ימצא את המפתח ויפתח לו וימצא לו מקום ללון בחדרי, שמנהג גדול היה בארץ שאדם מוצא אצל חברו מקום ללון, אם לא מיטה מוצעת הרי פיסת רצפה וקורת גג.

יצאתי מיפו והלכתי תשע שעות עד לחדרה. באתי לחדרה בלילה ומצאתי לי מקום ללון בחן שחכר לו ערבי. רחצתי את רגלי במים חמים ומשחתי אותן בשמן זית ואכלתי מפתי ומזיתי והנחתי את עצמי על הקש בעליית הגג ושכבתי וישנתי שינה טובה עד בוקר עד שננ-ערת משנתי מצווחות ערבים ומצריחות גמליהם.

ביקשתי לרדת מעלייתי ולא מצאתי את הסולם לרדת בו, שהיה בעל החן חושש שמא אלך לי ולא אשלם לו שכר לינה וסילק את הסולם. קראתי לו בשבעים משבעים שמות משמותיהם של הערביים ונמצא שאחד מהם שמו היה, בא והעמיד את הסולם וירדתי.

יצאתי לחצר ורחצתי את פני ואת ידי ושתיתי שנים שלווה ספ"ים קהה שחזרה ושילמתי שכר לינה ושכר מים חמים ושכר קהה והלכתי לבית הכנסת, כמשל שמושלים בארץ-ישראל, אם אתה רוצה להכיר מיסדיהן של המושבות לך לבתי כנסיות שבהן.

לקחתי את מקלי ותרמילי והלכתי לזכרון יעקב. עם פנות היום באתי לזכרון יעקב. עם שאני פונה לבקש לי אכסניא מצאתי את ידי בידו של ר' חיים דוב כשהוא אומר זה עתה הזכרתיך, והנה באת. אמרתי לו במה זכיתי לך? והאין היה מעשה? אמר לי, ראיתי אדם הולך ואמרתי לי יהודי הולך, בוא עמי לביתי ונשתה חמין ואם אין אתה מדקדק להתפלל בחברה ספרדית נלך לבית הכנסת ונתפלל מנחה בציבור.

הלכתי עמו לביתו. ערך לפני שולחן והשקני כמה כוסות של תה עם מרקחת של תאנים ועם פרוסת עוגה שנשתתתה משבת. כדי להר-אות לי חיבתי הזכיר לי מאותם הדברים שסיפרתי לו כשהיה בא אצל המורשה של חובבי ציון שביפו שאני הייתי מזכירו. ואף הוא סיפר לי מאותם הדברים שראה בירושלים בזמן שירושלים עדיין מצומצמת היתה לפניו מן החומה.

בדרך לבית הכנסת רציתי לבקש לי אכסניא. אמר ר' חיים דוב וכי כעורה היא האכסניא שמצאת? אמרתי לו באיזו אכסניא אתה מחבר? — בזו ששתינו בה תה. אמרתי לו חוששני מפני האווזים שמא ידקרני בנצוצותיהם שבכר, שבוודאי מתרעמים הם עליך ששחטת אותם ועשית לך מנוצותיהם כרים וכסתות. שר' חיים דוב מלבד שהיה רב המושבה שוחט היה. אמר לי, ידידי אילו היה לי כר של נוצות כבר היה ממושכן בבית העיבוט. אמרתי לו, ויש בארץ ישראל בתי עיבוט? אמר לי, אין כאן לא בית העיבוט ולא אוזים לעשות כר מנוצותיהם, אבל כדאית מצוות הכנסת אורחים לסמוך עליה שלא אציע לך אבנים מתחת לראשך. בין כך ובין כך כבר הגיע זמן סעודת הלילה. בוא ונסעד. ישבו ואכלנו ממה שהביאה לפנינו בעלת הבית וסיפרנו באותם

יצחק זילברשג

אָמָה כּוֹאֵת

אי פֿנָה פֿעוֹלָם
 פֿנוּגֶה מַאֲבוּתִי ?
 בִּסְפָרֵד וּבְצַרְפֶּת,
 בְּתִימֵן וּבְבָבֶל,
 בְּפָרָם וּבְסִין
 גִּרְתָּמוּ יְהוּדִים —
 סוּסֵי אֱלֹהִים —
 לְרִכּוּב אֱלֹהִים.

אי אָמָה כּוֹאֵת,
 אי גּוֹלָה כּוֹאֵת,
 אי צַפְנָה כּוֹאֵת
 לְגַאֲלָה,
 לְשִׁיבָה הַבְּיָתָה,
 לְיִשׁוּבָה בְּסִמְיֻכוֹת־
 מְקוֹם לְמְקוֹם,
 לְמְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם ?

מִי שִׁינֵד לְסוּדָה שֶׁל אָמָה זוֹ,
 יַעֲלֶה לְבִינָה אֲשֶׁר תִּקְרָא
 קְרָטוּב מִמַּהוּת הָאָדָם
 תִּזְרַח מִכָּל מַתִּיּוֹת.

הסופר ש"י עגנון

אבא. אלו שהבאתי מבית אבא של כסף כבר אכלנו אותם, כבר בשנה הראשונה לכניסתנו לארץ אכלנו אותם ואלו שהדלקתי בהם היום קניתי לפני שנה מאשה שחזרה לחוצה לארץ. ובניתיים כמה הדלקתי? אל תשאל יידי, אל תשאל. אם לבי לא פקע מחמת כושה, סלי החרס שהדלקתי בהם פקעו מחמת צערי. עכשיו ברוך השם חיים אנו כרוב אנשי ארץ-ישראל. לא מתוך נחת ועושר ולא מתוך דלות ועניות. סכחתי את רעבוני והקשבתי לשיחת בעלת האכסניא שדיברה עמי ודיברה עם עצמה.

הוסיפה ואמרה, אמרתי חיים וקיימים לא מתוך עושר וסבוד, יכול אתה לראות בדברי שאני מבקשת עושר וסבוד. דברים כגון אלו כבר הנחתי בחוצה לארץ, אבל על דבר אחד אני מצטערת, רגילה הייתי שכשהייתי מתעוררת בבוקר הייתי מתעוררת לקולה של הגמרא וכשי פקחתי את עיני ראיתי את בעלי יושב לפני גמרא גדולה. ועכשיו, לואי שהיה... הנה הוא בא. נכנס אדם גבוה וצנום. לחייו שקועות היו וזקנו קצר היה. בירך את אשתו בשבת שלום והוציא מתחת לזרועו שלוש או ארבע כיכרות אדירות. נטלה אשתו את הכיכרות, סילקה שתיים לצדדין והניחה שתיים ופרסה עליהן מפה מרוקמת שבקושי כיסתה אותן. ראה אותי בעל האכסניא ואמר, אורח לשבת. צריכים לתת לו שלום. אבל ניתן שלום תחילה למלאכים. התחיל מטייל אילך ואילך כשהוא שר שלום עליכם מלאכי השלום וכו'.

לאחר שסיים נתן לי שלום ואמר, מיד אני מביא יין ונקדש ונסעד. ודאי רעבים אתם, שהייתי יותר מדי בבית הכנסת ואחרי-כך אצל האופה. וסייבה אחת לשניהם. הדברים נפלו בין המתפללים ובין האופה שנשיהם קובלות על האופה שפתו נפולה והוא קובל עליהן שמטבעותיהן שחוקות.

נטל צרור מפתחות ופתח ארון והוציא משם בקבוק יין אדום. הגביה את הבקבוק כנגד האור ומזג לו כוס גדולה ועמד וקידש ושתה

ונתן לאשתו לשתות. שתתה והעמידה את הכוס על השולחן. אמר לי בעל האכסניא, הריני מוזג לך את הכוס, אין כאן שום אחד מחבריך שאתה צריך לחוש שמא יראה שאתה נוהג מנהג יהודי.

לאחר בציעת הפת עמדה בעלת האכסניא, והכנסה לחדר הבישול ובאה ועמה המשרתת והביאו מה שהביאו. אמרה בעלת האכסניא, יש לנו כאן בחיפה ים גדול ובוודאי יש בו דגים, אבל דג לשובת לא יש. מה עשיתי אני, עשיתי מיין תבשיל, שאם רוצים, טועמים בו טעם דגים, אף על פי שאין בו סימן של דג.

אמר לי בעל האכסניא, יש לנו כאן באכסניא אורח יודע נגן, אילו היה סועד עמנו היה מערב לנו את סעודת השבת בזמירות. אבל לשבת עם אדם בשבת שבין הזמירות וללפת הוא מדליק לו ציגריטה ומעשן, אפילו בעל האכסניא שתלוי באורחיו אינו סובל, ששם בחוצה לארץ כשהיה חזן לא היה מעז לעשן בפרהסיא. כאן בארץ-ישראל שאין אימת בעלי בתים עליו בהפקרות נוהג לו. עושה אדם בחדרו מה שעושה ובלבד שאינו עושה דברים שחייבים עליהם למלכות אנן מעלים עיני ממעשיו, אבל על שולחני בשבת רוצה אני שיהא השבת שבת.

נכנס אדם אחד ואמר בקול נעים ובמאור פנים שבת שלום ומבורך והביט בי בחצי עין ואמר, רואה אני שזימנו לכם אורח לשבת, באו עחד אנשים עמד? ברוגז אתה עלי שאין אתה עונה לי. המתן ואפייסך בציגריטה טובה. אמר בעל האכסניא, לא דיך רבי וזלויל שאתה מתלל את השבת שאתה מבקש להחטיא אחרים, טול דבר של מאכל ואכול ונצרך אותך לברכת הזימון.

ענה וזלויל ואמר, מי שמילא כריסו בלחם הקלוקל של חיפה ובאותם המאכלים שחיפה מפטמת בהם את אורחיה אינו מסוגל לאכול עוד אפילו כחצי זית. אבל אם אתם רוצים אשייר לפניכם שיר המעלות.

ערב ר"ה תשל"ח

בידידות נאמנה אנו שולחים

ברכתנו הלבבית

לשנה טובה

ומבורכת

שנת גאולה וישועה

למדינת ישראל,

שריה וכל תושביה

בירושלים — להרב צמח זאמברובסקי

בתל אביב — להרב הסופר הדגול, ר' משה צינעביץ

בבני ברק — להרב קרפל בגר, מנהל אוניברסיטת בראיילן

ובתפוצות — לידידים ורעים יקרים וחברים לדעה

במונטריאל — להרב זאב שוחט, רב בית הסנסת "שער השמים" ולמנצחים בשיר זמרה ותפילות ישראל החונים ר' יהודה גראסס, ר' צבי מוללער, להרב ר' יצחק העכטמאן, המנהל הדגול של "ועד העיר" והרב הגאון ר' אריה לייב, ר"מ "מרכז התלמוד"

בניו יורק — לחברת "הדואר" ומנהלת ר' שלמה שמיר, קלמן ותמר בכרך, יעקב ופיגל קניגסברג, ר' יהודה קרויזנאר

בחוף מיאמי — לרב אליעזר גולדברגר, לצבי זאסטר פרח קוויטני, למועדון העברי חנשיאו ד"ר יוסף דימחנה, לחבריי בשיעורי התלמוד והמחצה ד"ר ישעיה אדלר, לזאב ומינצי אנהייבר

בפילדלפיה — לקרובינו דוד וגולדה אלשר וצאצאיהם דות ומרדכי, לגיסנו משה סעליס, ליעקב ויהודית שכטר וצאצאיהם

בירת פאנאמה — להרב ד"ר השל קלעפיש, נגיד "מכללת איינשטיין".

המאחלים :

בנימין ושיינרל וויינער

מונטריאל, קנדה

אמרה בעלת האכסניא, ישיר לנו החון כאותו הנימון ששר לפני הרבי הגליציאני. אמר וולויל, קודם אנכשר את פי בכוס יין. שתה ואמר, אי-אפשר לומר שיינה של ארץ-ישראל אינו יין אבל מאכלי ארץ-ישראל ספק אם מאכלים הם. בעלת הבית ספרי לו לאדון הזה מה שאמר הרבי על הניגון שניגנתי בו שיר המעלות. הרביים מלאכים רגילים אצלם ואמר רבי אמר שמלאכים מתענגים על ניגוני ודאי כך הוא. שוטים היו המרגלים שלא הביאו עמם מאותה הסעודה שנתנה לי הערביה שלכם. אפילו כלב בן יפונה לא היה מחסה אותם כשדיברו בגנות הארץ.

נטל בעל הבית ידיו למים אחרונים והחון שר שיר המעלות. קולו נאה היה. לא קיטע תיבה ולא כפל תיבה. אחדות גמורה היתה בין הקול ובין המלים.

אמרה בעלת הבית, יכולה הייתי לשבת ולהקשיב כל הלילה. אמר וולויל, אף קודם לסעודה? אמר בעל הבית, אל יקפיד עלי רבי וולויל אם אומר מה שאומר, חבל על קול ערב שסוה שהוא שרוי בגרון שכוה. אמר וולויל, שתוק רבי חוב, שתוק. אם הקחוש ברוך הוא נותן ליהודי קול נאה חייבים כל ישראל לשמוח בו.

לאחר ברכת המזון הביאה בעלת הבית תה ומרקחת של פירות. ישבנו ושתינו וסיפרנו במעשה הארץ ובאקלים וכן כל כיוצא.

בחדר היה חם והאוויר היה מעיק והולך. עמד וולויל ממקומו הלך לפתוח חלון ומצאו כשהוא פתוח. הלך לתלן אחר ומצאו כשהוא פתוח וכן שאר כל החלונות. אמר וולויל, תמה אני על שלוחי ארץ-ישראל שאינם מספרים בין שאר שבחי ארץ-ישראל שמעולם לא כיבתה הרוח נר של שבת. עכשיו רבותי אלך לחדרי ואעלה על מיטתי ואקיים בי שינה בשבת תענוג. חבל תבל שאין היתושים וחובי החול שבארץ-ישראל יודעים מאמר נאה זה, וכמעשהם כחול כך מעשהם בשבת. בכך אדוני האורח באו עוד אנשים עמך בספינה? אמר בעל המלון, נתאחרה הספינה מיפו, אבל יכולה היא בכל שעה שתבוא.

ג

על משכבי בלילה מצאתי על ידי במיטתי אדם שוכב לו. קפצתי כבהלה מן המיטה ושאלתי, מה אתה ומבקש? השיב לי בנחת, לישון אני מבקש.

נכנס בעל המלון ואמר לי, מה איכפת לך אם עוד יהודי אחד ינח לו. עייף הוא מטלטולי הדרך ומבקש לנוח.

עניתי ואמרתי, ינח לו על משכבו בשלום. — ואתה? — אני אציע לי על הרצפה. אמר בעל המלון, הרצפה של אכנים ובלילה צינה יוצאת מהן והצינה מביאה לידי הצטננות. לא כך אמרו, על כל משכב שוכב חוץ מן הקרקע. אף יש לחוש מעקרבים, שבלילה יוצאים מחז' ריהם ואם עוקצים עוקצתם עוקצת עקרב. אבל אם אתה רוצה דווקא לשכב על הרצפה אביא לך כר וכסת. ראה ראה כבר ישן הוא האורח. עייף הוא מן הדרך. כארץ כן הספינות הבאות לארץ. מיגיעות את נוסעיהן.

(סוף יבוא)

מזל טוב

מיטב הברכות מקרב לב לידידינו היקרים

אריה ולוטי גרטון

דרגל מלאות חמישים שנה לנישואיהם.

יהי רצון וימשיכו בפעולותיהם למען עם ישראל ומדינת ישראל ויזכו לאורך ימים בכריאות ונחת ממבניהם ובני בנייהם.

כברכת ידידיהם:

ישראל וצפורה אייזנמן, דוריס כהן, לאה הכטמן, פייבל ופנינה ליבהבר, חיים ורחל לרמן, משה ודבורה מנקר, שושנה פריידיקס, מרדכי ולאה שיפ.

הגרידה

מאת שמואל יוסף עגנון

(תמשיך מן הגליון הקודם)

ד.

בבוקר הלכתי לבית כנסת קטן שבמורד העיר. חיפה עדיין קטנה היתה, לא היה בה אלא יישוב קטן, רובו של ספרדים. כל המתפללים כולם חוץ ממני ספרדים היו. היה שם עוד אדם שנדמה לי לספרדי ונדמה לי כאשכנזי, מכל מקום טליתו טלית של אשכנזים היה.

ה.

בדרך מבית הכנסת למלון מצאני אדם אחד. הושיט לי את ידו ונתן לי שלום ואמר, אי אתה כוש שאתה בחיפה ולא באת אצלי. אמרתי לו, עם כניסת השבת באתי לעיר. — והיכן עשית את הלילה? אמרתי לו, על רצפת אכסניא פלוגית. אמר לי, אף אצלי אתה מוצא רצפת. אבל לא כל-כך הרבה יתושים סבאכסניא, שוחדרי קטן, אבל יש בו מקום לאדם ולחבירו. שמח אני שבא לידי לעשות לך אכסניא בחדרי כשם שעשית אתה לי ביפו באספה השנתית של הפועל הצעיר. לאחר שנאכל ונשנתה נלך לסייר את העיר ונבקר את חברינו שבחיפה. באמת סבר הנחתי את המפלגה, את חברי לא הנחתי. יכול אדם לשנות את דעותיו, את חבריו אל ישנה. אף על הפועל הצעיר עדיין אני חתום. בין שאני מסכים לאותם הדברים שנדפסים בו בין שאני מסכים אני מרבה לקרות בו. רצונך מפני ההרגל, רצונך מפני שאין כאן בארץ ישראל אורגן שאינו תלוי בדעת תומכיו. אתה רעב ואני מפטם אותך בפילוסופיא ותסוציאולוגיא. הוא ונלך לסעוד ועד שלא יצטננו הויתים והקישוואים שמוכנים לך לסעודתך.

עלינו וירדנו באותן המעלות והמורדות שבחיפה עד שהגענו לשורה של בתים ישנים. הוציא חברי מפתח גדול ופתח בו דלת שלא נפתחה במהרה. לאחר שפתח אמר כאן לא נהו צדק, כאן אדם צריך לנעול דלת מפני הגנבים. רק רע שהמפתח של ברזל הוא ודרכו של ברזל שהוא מעלה חלודה. כבר חשבתי להתקין לי מפתח של נחושת, אלא שבימות החול טרוד אני בפרנסתי, ובשבת שאני פנוי מכל עבודות של חול איני יכול לעבוד, שמושבע אני מאמי שהשביעה אותי לפני מותה שלא לחלל את השבת. נחת רב לא מצאה ממעשי בחיפה אכפרה פניה אחר מותה. איני יודע אם יש עולם אחר שקורין לו עולם הבא. כשראיתי את מאור פניה של אמי כשנשבעתי לה שאשמור את השבת דומה היה לי שאני רואה בבואה של עולם הבא.

נכנסנו לחדר שעמד בו שולחן וכסא ודרגש ותיבה וקופה מחופה בשעונית צבעונית ועליה בגדים. סילק את הבגדים ואמר, נפנה כסא לבעל הבית ואת האורח נושיב על כסא כבודו של בעל הבית. ועתה אראה לך את יקר תפארתו וגדולתו של ארמוני.

שולשל וילון של בד מאותו שעושים ממנו שקים ונראה סמין חדר מלא גרוטאות וכלי ועבודה ושולחן וכלי בישול. הביט עלי ואמר לי, מותר לך להתפעל, אחד אני בין כל חברינו שבחיפה וחבואי אף ביפו תבירושלים שיכול אני להשתבח שאני דר בדירה של שני חדרים. עכשיו נוציא מכל הטוב שצפון לנו ונעמג את השבת.

שהה הוציא יין ושקדים והעמיד לפני על השולחן וחזר והביא כוסות ושני משקלות של ברזל לפצה בהן את השקדים. שתינו יין ואכלנו שקדים וישבנו ודיברנו על חברינו שבמרחביה ובכנרת ובדגניה שהרחיבו את גבול יישובנו בקרקע ובעבודה עברית. מהם ראינו ביפו בחג הסוכות באספה השנתית של הפועל הצעיר, מהם ראינו בעבודתם בקבוצות שיסדו. (חברים כל ישראל כל שכן חברינו שבארץ-ישראל, בין שהם מן הפועל הצעיר בין שהם מפועלי ציון, כיוון שמוכרים אחד

מהם אין סוף לחברים שמיוחד הוא בהם משאר חבריו. רעיון אחד ומחשבה אחת הביא את כולם לארץ ושונים הדרכים שהגיעו בהן לאותו הרעיון ולאותה המחשבה ושונים הם הדרכים שהגיעו בהן לארץ.)

פתאום עמד חברי בבהלה ואמר, שכחתי שצריך אתה לאכול. מיד אני מביא את סעודת הצהרים. אבל להקדים אני צריך ברבורים ושלו ודיגים מכל הנאמרים בזמירות של שבת לא תמצא אצלי, מטעם שאיני תגיל בהם ותבשיל הם לא תמצא אצלי מחמת שהשביעה אותי אמי לפני מותה שלא לבער אש ביום השבת ואם תאמר מה נאכל, אם אתה רוצה נשחוט לנו סרדינות ואם אתה רוצה נפתח בסאלאט ואחר-כך בעיקר הסעודה. תבשיל של אורז בצוקר ובצמוקים ובקמון שאני מכין לי מערב שבת. ואל תחוש משום סעודה שאינה מספקת לבעליה, שאם איני יוצא לדרך נהגו אני להכין לי מערב שבת לכמה ימים.

עמד והלך לחדר שני והביא משם לחם חיתים וקישואים ומלפפרי נים ושמן ויין וקערה. חתך את הירקות חתיכות חתיכות ועירבבם ובללם ויצק עליהם שמן זית ועיטרם בויתים הגדולים הבאים מוכרין יעקב וחזר והביא כף אחת גדולה וצלחות ומולגות. ישבנו ואכלנו ודיברנו על הארץ ועל המזון ועל מבדלי תפוחי זהב שעניניהם תלויות בשוקי חוצה לארץ והם מביאים את הירקות מן הערביים. ברם וסורה חנה מיזל לטוב היא ושש הבנות שעושות עמה שיסדו להן חווה לגדול ירקות. אם יעלה בידן להוציא ירקות לשוק שיעמדו בפני ההתחרות ספק, מכל מקום סימן טוב הוא שמתחדש בו דבר בארץ.

לא נהרוקנה הקערה מן הירקות עד שעמד והביא תבשיל של אורז וקאקאו קר. עם שאנו אוכלים ושותים ואמר, אם יש עולם הבא וגן-עדן זכנ כל אותם הדברים הטובים והיפים שהמאמינים מאמינים בהם יושבת לה אמי בגן-עדן וצופה בבנה יחידה ושמה שמקיים הוא את שבועתו שנשבע לה ואינו מחלל את השבת. נעשה לה נחת רוח ונזמר ומירות לשבת. התחיל מזמר כי אשמרה שבת אל ישמרני וכן זמר אחר זמר. לאחר שכלו כל זמירותיו מפיו שר יח ריבון עלם ועלמא בנינון שלמד בעיר אחת מערי סוריה, שידידי זה מתקן מכוונת תפירה והיה עתה לרגל מלאכתו בערי הלבנון ובערי סוריה ובאותם הכפרים הדקיקים שם שפרושים מן העולם. בגלל הדברים המופלאים שסיפר לי על אותם המקומות ויחשביהם לא הרגשתי בזמן שיצא.

לאחר כמה שעות אמרתי לו, טוב ויפה לשבת עמך ולשמוע כל שאתה מספר. אלא שהגיעה השעה ללכת לאכסניא שלי. אמר הוא, עדיין כל אכלך לפניך וכבר אתה מבקש לך מקום אחר. אפילו הכינו לך באכסניא סעודה גדולה כבר באו אחרים ואכלו אותה, שבליה ספינה מלאה יהודים באה. ספינות באות וספינות הולכות, אלו מביאות יהודים לארץ והאלו מוציאות יהודים מן הארץ. אילו נשאר אחוז אחד מכל היהודים הבאים לארץ כבר היתה כל הארץ מלאה יהודים. אפשר שפגשת באכסניא אדם אחד וולויל שומר שמו. הוא היה חזן בעירנו. מחמת חילוקי דברים בינו לבין הגבאים הניח את התזונות ובא לארץ. מחר או אחר מחר חוזר הוא לתוצה לארץ ונוסף גם הוא על מוציאי דיבת הארץ, מפני שלא מצא כאן מה שביקש. מה ביקש? ידים שלא עשו מימיהם שום מלאכת עבודה אינן עשויות לאחז במעדר ובתי תפילה המבקשים להם חוננים אין בארץ, שכל יהודי בתזוקת חזן ומוכן לעבור לפני התיבה, מה דעתך על סעודתנו? וכי לא טובה היא מכל המאכלים שנותנים לפני אנשים שכמותנו באותן האכסניות שבארץ? לא מתוך טולסטויאניות מכין אני את אכלי בידו אלא משום יישוב הארץ, שראיתי שרבים מחברינו עוזבים את הארץ מחמת אותם המאכלים שבאכסניות שבארץ, שמביאים עליהם מחלת מעיים. עכשיו נפוש

שרוב חברינו עושים. השכרתי עצמי לפועל. את מצב חברינו הרי אתה יודע. סדי שלא לרפות ידיהם של ציוני חוצה לארץ לא רמזתי במכתבי לאמי ולכל קרובי מה אירע לי בארץ. יום אחד הגיעתני איגרת מאמא, עכשיו שנישאה גם אחותי הצעירה והלכה אחר בעלה לדור בעיר, אין כל טעם שתשב אמא בין גויים בכפר. לכן מבקשת היא ממני לקנות לה חלקת שדה אצל הקולונייה שלי ולבנות לה עליה דירה קטנה ותשב לה כל הימים שרשומים עליה לחיות על אדמת הקודש ואחר אריכות ימיה להקבר באדמת הקודש. וכדי לא לעכב את עלייתה לארץ מבקשת היא להתחיל בבניין ביתה מיד וכבר שיגרה לי כסף כדי לקנות לה סברת ארץ וכדי לבנות לה בית של חדר לדור בו וחדר לבשל בו. רציתי לכתוב לאמא כל שאירע אותי בארץ ובמה אבד כספי, אלא שחסתי על אמי וכתבתי לה אעשה כדברייך. יום אחד בא פתק מאפ"ק שהגיע סכום שכזה וכזה בשבילי והוא עומד לרשותי כל אימת שארצה. אמרתי אני בלבי יהא ממונה של אמי מונח בבנק, ידי אל תגיע בו.

לילה אחד נכנסתי לאחד מאותם בתי אוכל שהייתי רגיל לסעוד שם את סעודתי הדלה פעם אחת ביום. עם שאני טובל את פתי בתה מתוק בא אדם אחד וישב למולי. נכנס עמי בדברים וערבה עלי שיחתו. וסמא היתה שיחתו? אספר לך בקיצור. לפי דעתו טעות היא בידי הבחורים שכולם מחזורים אחר עבודת האדמה. לא על עבודת האדמה בלבד ארץ קיימת. ארץ צריכה לבעלי מלאכה, ארץ צריכה לפועלי בניין, ארץ צריכה לחרש ולמסגר. הוא, למשל, הוא עלה לארץ כדי לעסוק במלאכת מסגר.

(המשך יבוא)

קמעה, ואחר-כך נלך ונראה את העיר ואת יושביה ואת הדר הכרמל ואת התכניון ואם תמצא בכ כח נעלה להר הכרמל, — ואתה? — מה ואתה? — ואתה היכן תשכב? — אני? חזקה על בעל בית שביטו נותן לו פיסת מקום בין כתליו. כמה שביטי קטן דיו לאדם שסמתי. ידידי, מי שמתהלך בארץ בכל המקומות ובין כל העממים לימד את אבריו לשכב על כל משכב ובלבד שיש בו כדי תפיסתם. צחקתי ואמרתי, אדם אחר במקומי היה אומר, אלמלא אני אלכסנדר רוצה הייתי להיות שמריה בנגיס.

לא הספקנו להשתטח עד שחזר ואמר, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, שני ידידים נפגשו והם מוציאים את זמנם בשינה. נמוזג לנו כוס קאקאו צונן וגשתה ונחזור ונשתה עד שיפוג חום היום ונלך לראות את העיר.

מוג את הכוסות והתחיל מדבר והולך בשבחה של חיפה שישושת על הים הגדול ועל הר הכרמל והתחיל מספר בשכונה החדשה הדר הכרמל שנבנית וכבר נבנו ששה בתים קטנים ונאים ועתידיים לבנות עוד ששה בתים. יש בעלי דמיון בחיפה שאומרים עוד יבנו בתים של יהודים בהר הכרמל. על כגון זה אין לי אלא לומר, הלוואי. כבר רפה החום אם אתה רוצה נלך ונראה את חיפה.

חום היום רפה ורות הנחה עלתה מן הים. עמדנו והלכנו באותן המעלות והמורדות שבחיפה שאחת משתלשלת בחברתה. ממקום אחד נגלה עלינו הים בהדרו וממקום אחר נראה הכרמל ושיחיו ועליהם רקיע שכולו תכלת. ובתוך שאנו גלי הים וקול המונה של העיר נתנו הספינות קולן.

עברנו את העיר ואת בתיה ואת הדר הכרמל ואת התכניון ואת המושבה הגרמנית. אחר-כך עלינו להר הכרמל בנתיב לא ידע עיט. בלילה הביאני למלון. לקחתי את מטלטלי ושילמתי שכר אכסניא והלכתי עם חברי לחדרו.

שנינו עייפים היינו מאותן העליות והירידות שבעיר ובהר. לאחר שסעדנו סעודת הלילה שכבנו לישון, האורח על מיטתו של בעל הבית ובעל הבית הציע לו על הרצפה.

ו.

עם שאני פושט את ידי לכבות את הנר חזר שמריה ובא. אמר לי עייף אתה? מבקש אתה לישון? אמרתי לו ואתה אי אתה מבקש לישון? אמר לי עייף אני עד מות לישון לא אוכל. מפני מה?

אמר לי אקח לי ואשב על ירך ואומר לך מפני מה. פיניתי את הכסא שאצל המיטה מן הבגדים שהנחתי עלי ואמרתי לו שב.

אמר שמריה, לא כדאי, יש כאן עוד כסא אחר.

צחקתי ואמרתי, הרי לא תבייש את כסאי לבקש לך כסאות אחרים. ישב ואמר, אמרת לי שאמרה לך בעלת האכסניא, באים לארץ ישראל על מנת להרבות מצוות ומעשים טובים ולא די שאין אנו מוסיפים מצוות ומעשים טובים אלא אף מצוות ומעשים טובים שהיינו רגילים לעשות בחוצה לארץ רפויים בידינו כאן בארץ-ישראל. לא כך אמרה? אמרתי לו, כך או בקירוב כך אמרה. אמר שמריה, אמת נכון הדבר. אמרתי לו, מתוך הביאוגרפיה שלך לא למדתי שעלית לארץ לשם מצוות ומעשים טובים. אמר שמריה, לשם מצוות ומעשים טובים לא עליתי, אבל עליתי לארץ על-מנת לעבוד את אדמתה. אפשר שסיפרתי לך ואפשר שלא סיפרתי לך, בן כפר אני ועם עבודת האדמה גודלתי, כמוני כן משפחת בית אבי ומשפחת בית אמי. הגיעו אצלנו דברים על כפרים של יהודים בארץ-ישראל שיהודים עובדים את האדמה. מכאן ואילך היה אבא אומר, אלמלא שעברו עלי רוב שנותי הייתי מוכר את ביתי ואת שדותי ולוקח את אשתי ובני ואנו עולים לארץ-ישראל ואני קונה לי קולונייה. מה שלא הספיק אבא לעשות מפני שחלה בינתיים ומת עשיתי אני. מכרתי את חלקי בירושת אבא ועליתי לארץ. לא הספקתי ליקח לי חלקת אדמה עד שאבד כספי. אם תשאלני כיצד, מקצתו על-ידי אנשים ישרים, שמעשיהם מעבירים אותם על יושרם ורובו על-ידי אנשי מרמה. עמדתי פתאום בידיים ריקות. עשיתי מה

ברכת מזל טוב
לידידינו היקרים והמסורים,
גזבר ההסתדרות העברית ומעסקניה הזותיקים

קלמן בכרך ולרעייתו תמר
חברת ועד ההנהלה

ברכת מזל-טוב ואיחולים לבביים
להיכנס נכדם
אליהו יצחק
למצוות.

ירוו רוב עונג ונחת ממנו
יחד עם ההורים
נחום ופרומה בכרך
ויגדל לתפארת המשפחה וכל ישראל.

ההסתדרות העברית באמריקה
"הדואר"

לידידינו היקרים מלאי עסיס חיים
ד"ר צבי גולדין
ורעייתו החמודה חנה
מנול טוב ליובל משנה,
יובל שלו בהגיעו לגבורות
ויובל החמישים של נישואיהם.

אנו מאחלים להם בריאות, נחת ייחוס בנים
וחדוות חיים תוססים ומלאי אושר.

אריה וגילה לנץ

הגרייה

מאת שמואל יוסף עגנון

ז.

בראשון בשבת בבוקר יצאנו אני ושמריה לשוק לבקש לי עגלה לטבריה. כל המקומות מיפו ועד לחיפה ברגלי הלכתי. אם מצאתי לי בן לוויה הלכנו כאחד, לא מצאתי לי בן לוויה הלכתי יחידי. קודם לימות המלחמה היה אדם מהלך בארץ ואינו חושש, כל שכן במקומות הקרוי בים ליישוב של יהודים. מה שאין כן מחיפה לטבריה שלא היה שם שום יישוב יהודי, חוץ ממרחביה, ואם הייתי הולך למרחביה לא הייתי מוצא שם אדם שהולך לטבריה.

מצאנו אדם אחד ואמר לנו, מבקשים אתם עגלה לטבריה? הרי עגלתי לפניכם. שאלתי אותו בכמה? הוסיף עלי שמריה ואמר לבעל העגלה, נקבה את שורך כמה אתה מבקש שכר נסיעה לאדם אחד. אמר לו, אני איני מבקש כלום ובעלי החיים שלי אינם מסתכלים בצורת מטבע. בעוד שעה אחת אנו יוצאים לדרך, היכון עצמך לקראת נסיעתך. הלך הוא למקום שהלך ואני ושמריה הלכנו להביא את מטלטלי.

אמרתי לשמריה, ראית שנשתמט בעל העגלה מלקצץ עמי שכר נסיעה. אמר שמריה, אם יבקש אחריכך יותר מדי הברירה בידך לעמוד עמו על המקח. אתה תוריד כמה שתוריד והוא יוריד כמה שיוריד לסוף תתפשרו ביניכם ותפטר זה מזה בשלום.

לא יצאה שעה עד שחזרנו לשוק. בא בעל העגלה בעגלתו שהיתה רתומה לשני שוורים ואמר לי עלה. נפטרתי לשלום מחברי ועליתי על העגלה ואף בעל העגלה עלה. אם היו בידו מושכות אם לא היו בידו מושכות איני זוכר.

עם שזזה העגלה הושיט לי סידור קטן ואמר לי, אני התפללתי תפילת הדרך בתפילת שחרית, אתה שעדיין לא התפללת תפילת הדרך התפלל עכשיו. יודעים הם השוורים כוחה של תפילת הדרך ולפיה עושים הם את דרכם.

לאחר שהחזרתי לו את סידורי ישבתי והבטתי אילך ואילך. טובה היא הארץ מכל עבריה ואין אדם יודע להיכן יביט תחילה.

השוורים הלכו בנחת והעגלה לא נהגה בכבדות. אמרתי לו לבעל העגלה אם ינהגו השוורים כך כל הדרך נתפלל מנחה בטבריה. אמר לי בעל העגלה, שהוא דר במצפה, אם אני רוצה ללון דווקא בטבריה יביאני לטבריה ואם אני מסכים ללון במצפה אמצא מיטה בביתו במצפה ובבוקר יביאני לטבריה. דבר זה אסור לאמרנו בפרהסיא, אלמלא קדושת טבריה הייתי אומר לכל אנשי טבריה, אחינו כל בית ישראל שבטבריה, הניחו את טבריה ואת פשפשיה ובואו ושבו במצפה. עוד זה מדבר עמדו השוורים ולא זזו. ישב לו בעל העגלה והוסיף ודיבר. אמרתי לו העגלה עומדת ואינה זזה. נעמה לי ראשו ואמר עומדת היא מפני שעמדו השוורים. אמרתי לו הראה להם בשוט. אמר לי, יודעת הבהמה נפש בעליה, שרגיל הוא להתפלל מנחה גדולה ועמדו. סבור אתה שסבורים עלי ששכחתי את הזמן, לא כי אלא עמדו כדי לתת לי זמן להיכן עצמי לתפילה.

ירד מן העגלה ובא אצל שווריו והחליק להם על ראשם ועל קרניהם ואמר לכל אחד מהם דבר. מפני שנאמר דבריו בלחישא לא שמעתי מה אמר להם.

כא לו אצל העגלה והוציא משם קיתון של מים ורחץ את ידיו במים ואמר לי, דרכו של קיתון שכזה שהוא משמש בית קיבול ליין שרוף, אני שאיני רגיל במשקאות חוץ ממים נוהג אני למלאות אותו במים, מהם אני שותה, מהם אני נוטל ידי מים ראשונים ומים אחרונים, מהם אני רוחץ ידי לתפילה. אם אתה רוצה שתה, אם אתה רוצה טול ידיך והתפלל. רוב העולם נוהג להתפלל מנחה קטנה, מהם זהירין להתפלל בזמן, מהם שמאחרין עד לצאת הכוכבים. אני עשיתי לי חוק ולא יעבוד להתפלל מנחה גדולה. וממי למדתי, מיצחק אבינו, שתיקן תפילת מנחה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה ונאמר לפנות ערב,

מעות ואני איני רוצה לקבל. אם תזמין אותי לדין תורה, יש בזה משום זילותא דבי דיבא, אם כן נוותר זה לזה, אתה לא תשלם ואני לא אקבל. לא כך אמרו, שוב ואל תעשה עידיך.

ה.

לאחר שנה שוב הלכתי לטבריה. הטיתי מן הדרך ונכנסתי למצפה לראות את בן לוויתי. באתי למצפה ולא מצאתי את צריפו. ביקשתי לשאול עליו וראיתי שאיני יודע את שמו. אם לא הגיד לי את שמו או אם הגיד ושכחתי, זוכרים אנו שמותיהם של המון בריות לאין תכלית ואדם שכזה אין אנו זוכרים את שמו. בתי, מיום שעמדתי על דעתי זוכר אני כל אדם שעשה לי טובה, וכשם שאני זוכר אותו כך אני זוכר את שמו. זהרי זה פלא, אדם שהולכיני בדרך לטבריה ועשיתי עמו יום ולילה ואסלתי מלחמו ואת מימיו שתיתי והציע לי מיטה ולנתי בביתו וצורתו עומדת לבגד עיני איני זוכר את שמו.

לילה אחד סמוך לל"ג בעומר ישבתי סביב מדרשה של פקיעין. סמכתי ראשי אל הקיר שמאוד מאוד עייף הייתי וביקשתי לישון. שמעתי ששבים, אמרתי לי כאן איני יכול לישן שבאים לתיקון חצות. אלך לי אצל ידידי למצפה ויציע לי מיטה. עמדתי והלכתי. לא מצאתי בי כח ללכת. השתטחתי על הארץ והנחתי ראשי על אבן. באה עלי שינה ונרדמתי. אמר לי אם אני שוכב לא אגיע למקומי ואם אלך איני יודע את שמו של זה שאני הולך אצלו לשאול עליו היכן הוא דר. בטלתי את ידי ועשיתי שאלת חלום. לא הספיקו להשיב לי עד שהקיצי צותי וראיתי שזה היה חלום.

(שלושת ההמשכים של "הגלילה" נלקחו בשלימותם מתוך "פתחי דברים" שראה אור בהוצאת שוקן בתיאור ושהוצא להפוס ע"י אמונה ירון, בתו של עגנון ז"ל).

לפנות ערב ולא לאחר כך שכבר פנה הערב, שאם כבר פנה הערב כלום הייתה רבקה אמנו רואה את יצחק ושואלת מי האיש הלזה ההולך לקראתנו וכלום היה יצחק עומד לשמוע כל הדברים אשר סיפר לו העבד ועדיין לא התפלל מנחה, אלא יצחק אבינו התפלל מנחה גדולה והיה לכו פנוי לעמוד ולשמוע את כל הדברים אשר עשה העבד ולעשות תופה לרבקה ולהביא את רבקה האהלה שרה אמו, כמו שנאמר ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה, כלומר עשה לה לקוחין ותהי לו לאשה, בחופה וקידושין, ויאחבה וינחם יצחק אחר אמו, עכשיו ידידי אחר שדיברנו קצת דברי תורה נעמוד ותפלל. חגר עצמו באבנט ועמד התפלל.

לאחר שהתפלל נתן אוכל לשוורים. עמדו השוורים ואכלו והוא עמד עליהם ואמר, רואה אתה ידידי מעלים הם גרה כמו שכתוב, עכשיו שאכלה הבהמה נאכל אף אנו.

פתח את שקו וקיפל את ראשו לצוהדין ואמר נשוב על האבנים שלפנינו ונאכל. הכנס את ירך ותמצא מעט שקדים, מעט אגוזים, מעט פירות יבשים, מעט גרעינים, סביתנו בערב נאכל לחם. כתוב בתורה בערב תאכל בשר, מה אעשה אני שאיני מאוכלי בשר. משה רבינו אוהב ישראל היה וימחול לי שאני עובר על ציוויו. רואה אני שלקחת עמך לחם וזיתים. אם אתה רוצה בלחם אכול לחם, בימות החול אני איני אוכל לחם אלא פעם אחת ביום.

כשעה אחת בתוך הלילה הגענו למצפה. לאחר שהביא את השוורים לרפת ובלל להם את בלילם הביאני לצריפו, לאחר שהתפלל ערבית ערך לפנינו שולחן ובבוקר הביאני לטבריה שהלך לשם להביא את אשתו שהתרפאה בחמי טבריה.

בשעת פטירתי ממנו שאלתי אותו, כמה עלי לשלם לו שכר נסיעה? הביט עלי בעינים טובות ואמר, ידידי אתה רוצה לתת לי